

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio trigesimasexta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

communicabile pluribus quod est contra rationem particularis, propter quod scientia Dei non debet dici nec vniuersalis neque particularis.

5 Sed istud non videtur bene dictum. Primum, quia cum scientia dicitur particularis ab obiecto principali, particulare non accipitur ibi pro singulari, quia singulare non est principale obiectum alicuius scientie saltem nostre, quia de singularibus non est scientia, sed accipitur ibi particulare pro re accepta secundum rationem specificam, & vniuersale pro re accepta secundum rationem generis propinqui vel remoti, & ita particulare, prout spectat ad propositum est communicabile pluribus, sicut species specialissima. Isti autem dicunt quod essentia diuina est particularis, quia est pluribus communicabilis, & ideo male accipiunt particulare.

6 Secundum, quia si particulare vocaretur singulare, adhuc non esset verum illud quod dicunt quod essentia diuina non est particularis, id est, singularis, quia quicquid existit in re natura est singulare & singulariter existit. Nec obstat quod ipsa est in pluribus suppositis, quia de ratione singularis non est incommunicabilitas, nisi illa quae opponitur communicabilitati vniuersalis (scilicet quod non sit communicabile pluribus per sui diuisionem) essentia autem diuina non diuiditur in suppositis, quibus communicatur, & ideo ipsa est incommunicabilis per oppositum ad communicabilitatem vniuersalis, & hoc sufficit ad hoc quod ipsa sit vere singularis vel particularis accipiendo particulare pro singulari, & ideo si essentia diuina est principale obiectum scientie diuinae (vt ipsi dicunt) sequitur quod scientia diuina poterit vere dici particularis, id est, singularis, cuius oppositum ipsi dicunt. Tertia, quia non est verum quod essentia diuina sit principale obiectum scientie Dei, quia licet essentia diuina sit primum obiectum ab intellectu diuino cognitum, & ratio cognoscendi omnia alia, tamen cognitio Dei vt fertur in essentiam suam secundum se vel secundum ea quae sibi attribuuntur, non sortitur rationem scientie sed simplicis intelligentie vel cognitionis principiorum (vt prius dictum fuit) quia scire est rem per causam cognoscere, Deus autem non cognoscit se vel ea quae attribuuntur sibi per causam, & ideo talis cognitio non est scientifica, sed cognitio aliarum rerum secundum ea quae eis attribuuntur potest in Deo dici scientia, quia talia cognoscuntur a deo per essentiam diuinam vt est causa omnium rerum & omnium proprietatum quae eis attribuuntur: propter quod cognitio Dei vt sortitur rationem scientie est iudicanda vel vniuersalis vel particularis, non ratione essentiae diuinae, sed ratione aliarum rerum de quibus Deus habet cognitionem per essentiam suam tanquam per causam.

8 Quid ergo nunquid scientia Dei debet dici vniuersalis vel particularis. Dicendum est quod preter acceptio-nem scientie, particularis & vniuersalis prius positam, est alia acceptio videlicet, quod scientia particularis vocatur illa qua aliquis sic cognoscit aliquod particulare ens & eius proprietates quod non cognoscit alia entia, nec proprietates illorum, & per oppositum scientia vniuersalis dicitur quae se extendit ad omnia scibilia, & non ad vnum tantum. Accipiendo ergo scientiam vniuersalem & particularem secundum hanc vltimam assignationem, patet quod scientia Dei est vniuersalis, quia extendit se ad omnia scibilia, licet (vt sic) non sit vna secundum rationem, sed plures, quia scientiae quae sunt in nobis diuersae secundum rem sunt in Deo diuersae secundum rationem, cum igitur in nobis non sit vna scientia quae se extendit ad omnia scibilia, sed plures secundum rem, Consequens est quod scientia Dei quae vna est secundum rem sit plures secundum rationem prout extendit se ad omnia scibilia. Secundum autem primam assignationem scientie vniuersalis & particularis dicendum est quod scientia Dei est particularis & vniuersalis, & non vniuersalis tantum vel particularis tantum, quia illa scientia per quam cognoscuntur res & rerum proprietates & passiones secundum rationem generis remoti vel propinqui, & speciei specialissime est non solum vniuersalis sed etiam particularis, sed Deus per scientiam suam cognoscit omnes res & rerum passiones & proprietates non solum secundum rationem generis remoti vel propinqui sed etiam secundum rationem speciei spe-

cialissime, ergo &c. vtraque praemissarum patet ex praecedentibus. Veruntamen sicut dictum fuit de prima assignatione scientie vniuersalis & particularis, sic dicendum est de ista, quia sicut in nobis sunt diuersae scientie per quam cognoscimus corpus mobile & eius proprietates & passiones, & per quam cognoscimus corpus mobile ad situm vel ad formam, sic in Deo sunt diuersae scientiae secundum rationem per quas ista cognoscit, quauis sit vna secundum rem.

9 AD RATIONES vtriusque partis respondendum est. Ad primam, quod scientia quae est per causam vniuersalem praedicationem, vel per causam vniuersalem quae se extendit ad plures effectus solum secundum illud quod est eis commune, est vniuersalis, prout vniuersale distinguitur contra particulare secundum primam acceptionem, & sic scientia Dei quam habet de rebus aliis non est solum vniuersalis, sed cognitio quae habetur per causam vniuersalem, cuius causalitas se extendit ad omnia secundum omnes rationes tam vniuersales quam particulares (qualis est scientia Dei) est vniuersalis & particularis secundum primam acceptionem, & est vniuersalis iuxta secundam.

10 Secunda ratio probat solum quod scientia Dei est vniuersalis iuxta secundam acceptionem vniuersalitates & illud concessum est.

11 RATIO in oppositum bene probat quod scientia Dei est particularis in quantum cognoscit res secundum rationes specificas, sed per hoc non excluditur quin sit vniuersalis in quantum cognoscit res secundum suas rationes generales & communes, & in quantum cognoscit non solum vnum genus scibilem, sed omnia.

DISTINCTIO XXXVI.
Sententia huius distinctionis XXXVI.
in generali & speciali.

Hic solet quaeri. Superius ostendit Magister quod scientia Dei est respectu omnium: & ex hoc res dicuntur esse in Deo. Nunc vero inquit quomodo res cognita sit in ipso Deo cognoscente. Et diuiditur ista pars in duas. Primum ostendit quomodo res quas Deus cognoscit sunt in ipso Deo. Et secundum ostendit quomodo Deus dicatur esse in ipsis rebus. 37. dist. ibi. Et quoniam determinatum est. Item prima in duas. Secundum duas quae rationes quas specialiter mouet & soluit. Secunda ibi: Post praedicta, & hic. Secunda diuiditur in tres. Primum enim proponit quae rationem & eius determinationem. Secundum ponit solutionis confirmationem & quaedam incidentia determinat ibi prouide si diligenter inspicitur. Tercio determinatum declarat ibi, ex praemisistis apertum est.

2 INSPECTALI sic procedit. Et quaeritur primum, vtrum illa quae Deus cognoscit possint esse in eius essentia, sicut dicuntur esse in eius praesentia quae idem est quod eius essentia. Et respondet quod non, quia omnia quae sunt in essentia diuina sunt eiusdem naturae cum Deo, ea autem quae cognoscit Deus, non sunt eiusdem naturae cum illo, & ideo non debent dici esse in eius essentia, nec est simile de praesentia, quia alium respectum habet vel connotat quam essentia. Postea quaerit, vtrum mala quae cognoscuntur a Deo, sicut & bona possint dici esse in Deo: & respondetur quod non, quia illa solum dicuntur esse in Deo ad quae Deus se habet in ratione principii: non sic autem se habet ad mala, sola enim ea quae cognoscuntur a Deo per notitiam approbationis, quorum Deus est actor siue principium possunt dici esse in Deo, non sic autem Deus non cognoscit mala. Deinde confirmat hoc, quia secundum Ambr. idem est esse in Deo, & esse per ipsum, & esse ex ipso, mala autem non sunt ex Deo, nec per ipsum, ergo non possunt dici esse in ipso. Vbi incidenter ostendit quod illa verba Apostoli ex ipso & per ipsum & in ipso, possunt appropriari per intellectum distinctioni personarum, tamen simpliciter omnibus personis omnia praedicta quae enumerat conueniunt. Subiungit etiam quod cum aliquid dicitur esse ex aliquo efficientia sola notatur, cum vero dicitur aliquid de aliquo non solum efficientia, sed etiam consubstantialitas notatur, & ideo licet creaturae dicatur esse ex Deo, non tamen debent dici esse de illo. Vltimo epiloga determinata. Haec est sententia lectionis in speciali.

QV

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum Deus cognoscat mala.

Tho. 1. q. 14. art. 10.

Circa distinctionem istam primò quaeritur, vtrū deus cognoscat mala. Et videtur quòd non, quia intellectus qui semper est in actu nō cognoscit priuationem, vt innuitur tertio de anima, sed intellectus diuinus semper est in actu, ergo non cognoscit malum quod est quaedam priuatio.

2 Et confirmatur, quia si visus vel auditus semper essent in actu nūquam audiret cognosceret silentium, nec visus tenebras, ergo eodem modo est circa intellectum, quare &c.

3 Item omnis cognitio vel est causa rerum vel causata à rebus, sed scientia Dei nec est causa malorum (saltem culpæ) nec causata ab eis, ergo &c.

4 Item intellectum est in intelligente, sed malum nō est in Deo, ergo non est intellectum ab eo.

5 **IN CONTRARIUM** est quòd dicitur Job. 11. Ipse nouit hominum vanitatem, & videns iniquitatem illorum nōne considerat? & in Psalmo, Delicta mea nō sunt à te abscondita.

6 **RESPONSIO.** Circa quaestionem istam sic procedetur, quia primò ponitur quaedam communis distinctio de scientia Dei. Secundò ponitur illud in quo omnes moderni concordant. Tertiò ponitur illud in quo quidam discordant inquirendo quid sit verius.

7 **QVANTVM** ad primū sciendum est, quod scientia Dei, quantum sit vna secundū rem, accipitur tamen tribus modis. dicitur enim scientia simplicis notitiæ, visionis & approbationis. Scientia simplicis notitiæ dicitur illa qua Deus scit omnia quæ sunt, fuerunt vel erunt, vel possibilis sunt secundū infinitatem diuinæ potentie. Scientia verò visionis dicitur eadem scientia, in quantum est eorum quæ sunt secundū aliquam differentiam temporis solū, quæ pro tanto dicitur scientia visionis, quia apud nos ea quæ videntur habent esse distinctum extra videntem: propter quòd ea quæ à Deo procedunt in esse proprio quòd habent in sua natura præter esse quòd habent in Deo tamen in causa dicuntur pertinere ad scientiam visionis. Scientia autem approbationis dicitur quæ est eorum in quibus diuina voluntas sibi cōplacet, & hæc sunt bona, & mala pœnæ quatenus sortiuntur ratione boni moralis, & per oppositum dicitur nescire mala culpæ, quia ea reprobat tanquam à bonitate sua discordantia. Si ergo quaestio intellectualis ligatur de malis culpæ & de scientia approbationis, patet quòd Deus nescit mala culpæ, quia ea non approbat, sed reprobat & punit: & secundum hoc dicitur ab Abach. 1. mundi sunt oculi tui ne videant malum, & ad iniquitatem respicere nō poteris, & fatuus virginitus dicitur Mar. 25. Nescio vos: sed quia sic scire vel nescire nimis est iurisdicte sumptum, ideo deducatur questio in scientia simplicis notitiæ ac visionis. Hæc tantum de primo.

8 **QVANTVM** ad secundū sciendum est quòd omnes moderni concedunt quòd Deus cognoscit malū, cuius ratio est, quia Deus cognoscit partes vniuersi & habitudines earum, sed inter partes vniuersi talis est habitudo quòd generatio vnius est corruptio alterius, in corruptione autem consistit malum pœnæ quo ad animata, & malum nature quo ad omnia: quædam etiam partes vniuersi possunt deficere à rectitudine rationis in quo consistit malum culpæ, ergo Deus cognoscit omne malū nature pœnæ & culpæ: cognoscit autem per bonum oppositū, quia priuatio nō cognoscitur nisi per habitū, rectus enim est iudex & sui & obliqui, vt dicitur. 1. de anima, sed malum secundū Dion. lib. 4. de diuin. no. & Damasc. lib. 4. cap. nihil aliud est quam priuatio boni, ergo malū non cognoscitur nisi per bonum, sicut nec obliquum nisi per rectum, & in hoc omnes moderni concordant.

9 **QVANTVM** ad tertium in quo quidam discordant sciendum est quòd de cognitione mali per bonū est duplex opinio. Quidam enim dicunt quod Deus cognoscit malum per speciem boni (non cuiuscumque) sed boni quòd priuat, ita scilicet quod si Deus non cognosceret aliud bonū à se, nullo modo cognosceret malum secundū specialem rationem mali, & huius ratio est duplex. Prima est, quia

priuatio nō cognoscitur nisi per habitum oppositum, sed oppositio habitus & priuationis est circa idē subiectum quòd cum sit illud. Deus autē non potest esse subiectum priuationis, ergo si non esset bonum nisi Deus, aut non cognosceretur aliud bonum à Deo nullo modo esset malum, nec cognosceretur.

10 Secunda talis est, priuatio non distinguitur à priuatione nisi quia distinguitur habitus ab habitu, sicut nō differret cecitas à surditate, nisi quia differret visus ab auditu, cum enim priuatio sit negatio habitus in subiecto apto nato, ratione negationis nō potest vna priuatio differre ab alia, sed magis conuenit cum ea, differunt ergo ratione habituum qui per eas negantur vel priuantur, & hoc est verum vniuersaliter nō solū in priuationibus, sed etiā in negationibus quòd non differunt nisi ratione eorum quæ negantur. Vnde non homo & non lapis idem sunt respectu omnium, ita quòd de quocumque verificatur vnum & alterum nisi respectu eorum quæ negant, sed bonum diuinum non est bonū quòd possit priuari, & si esset tale, nihilominus ratione ipsius non possent differre priuationes cum sit vnum, ergo per cognitionem solius boni diuini non possunt mala cognosci, saltem secundum rationem specialem mali.

11 Hæc sunt rationes quarū primā probat quòd si Deus non cognosceret aliud bonum à se nullo modo cognosceret malum, Secunda probat quòd nō cognosceret malum saltem secundum rationem specialem mali.

12 Alii sunt quibus hoc non placet: dicunt enim quod hoc est expressè contra sententiam Dion. 7. de di. no. vbi assimilatur diuinam cognitionem lumini. Vnde dicit quod sicut lumen si esset cognitiuū cognosceret tenebras, non aliunde cognitionem accipiens, sed per seipsum, sic Deus bonitas existens cognoscit malū quòd est priuatio boni, sicut tenebra est priuatio lucis quòd probat quasi econtrario primis argumentis sic. Malum cognoscitur per bonū oppositum, sed malū opponitur bono diuino generali & speciali oppositione: ergo per bonū diuinū potest cognosci malum secundū rationem communem mali, & secundū rationes speciales malorum, maior ex dictis supponitur. sed minor probatur scilicet quòd malū opponatur bono diuino generali & speciali oppositione, quia sicut Deus est causa omnium communis (in quantum omnia ipsum imitantur) & est, causa specialis cuiuslibet (in quantum diuersimodè à diuersis imitatur) sic omnia mala opponuntur in quantum ab arte sua discordant Deo communi oppositione & opponuntur ei speciali oppositione in quantum ab eadem diuersimodè discordant, vel deficiunt, & sic patet minor: sequitur ergo conclusio.

13 Declaratur etiam hoc per simile: sicut enim grāmāticus per eandem artē cognoscit omnes congruitates in communi tanquā arti suæ concordantes, & singulas congruitates in speciali tanquā specialibus regulis cōcordantes, & singulas incongruitates in communi & speciali tanquam discordantes ab arte sua in communi & à specialibus regulis artis, sic Deus cognoscit omnia bona in communi in quantum concordat suæ arti, & in speciali prout diuersimodè ei cōcordant, & per illam eandem artē non aliunde cognitionem accipiens, cognoscit mala in communi in quantum ab arte sua discordant, & in speciali in quantum diuersimodè discordant ab ea. nec propter hoc cognoscitur malum, nisi per bonum oppositum, quia bono diuino opponitur malum non tanquam bono quòd priuat, sed tanquam bono à quo discordat, & sic intelligitur illud quòd dicit beatus Augu. 22. de ciui. Dei, quòd si natura non contrariatur Deo, sed vicium.

14 Hæc sunt dicta illorum quibus impugnant primā opinionem quæ tamen videtur verior, quòd patet dupliciter simul probando propositū, & soluendo motiuū aliorum. Prima ratio est talis: Deus secundum eos cognoscit bona in quantum concordant cum arte sua, mala verò in quantum ab ea discordant, sed Deus non potest cognoscere quo modo aliqua discordant vel possunt discordare à sua arte, nisi præcognoscat modum quo aliqua cum ea possunt concordare, ergo Deus nō potest cognoscere mala nisi præcognoscendo bona causata, vel causabilia quæ possunt cum arte diuina concordare. Maior patet ex di-

N. 618

etis eorum. minor declaratur, quia discordare est deuiare à concordantia sed nullus potest cognoscere quid sit deuiare à concordantia nisi cognoscat quid sit concordare cum hoc includatur in intellectu alterius, ergo nullus potest cognoscere quo modo aliqua possunt discordare ab arte nisi præcognoscat quo modo possunt cum ea concordare. Vnde grammaticus licet per eandem artem cognoscat congruum & incongruum, tamen intellectus incongrui non dependet immediate ab arte, sed mediante intellectu contrarii propter dictam causam, quia non potest sciri quid sit discordare nisi sciatur quid est concordare, & idem est de cognitione Dei respectu bonorum & malorum, quia semper intellectus negationis dependet ab affirmatione, & priuationis ab habitu quæ priuat, quia illi soli opponitur ut nomen priuationis dicit.

15 Secunda ratio talis est, malum est carentia alicuius boni debiti in esse, defectus enim boni non debiti in esse (ut defectus visus in lapide) non habet rationem mali, hæc ergo est mali ratio sine qua impossibile est intelligere malum, sed illud bonum debitum in esse cuius carentia est malum non potest esse essentia diuina quæ in nullo nata est esse nisi in suppositis diuinis in quibus necessario est, ergo est aliqua perfectio creata, ergo sine ea impossibile est intelligere malum, & sine dubio absurdum videtur quæcitas possit à quocumque intelligi sine visu, cum sit de ratione eius, est enim priuatio visus in susceptiuo.

16 Dicitur etiam Diony. non facit pro eis, non enim intendit ibi Diony. tradere modum quo Deus cognoscit mala, sed quo cognoscit alia à se. Dicit enim quod Deus nouit omnia antequam fierent, quia omnia continet & omnia præhabet in se tanquam omnium causa, constat autem quod non præhabet in se mala tanquam eorum causa, cum ergo dicit quod lumē si esset cognituum cognosceret tenebras non aliunde videns tenebras quam à lumine, forte per tenebras norat non priuationem solam, sed lumen participatum, & deriuatum à fonte luminis, iuxta quem modum omnis creatura Deo comparata tenebra vocatur, Ioan. 1. tenebræ eum non comprehenderunt.

17 Vel potest dici quod Deus non aliunde cognitionem accipiens cognoscit mala, quia prima ratio cognoscendi tam bona quam mala est essentia diuina, sed proxima ratio cognoscendi mala sunt bona creata quæ per mala priuantur.

Ad argumenta non respondet, quoniam sunt eadem apud Thomam.

QVÆSTIO SECVNDA.

*Vtrum creaturæ sint in Deo.
Tho. 13. q. 1. ar. 4. ad primum.*

Secundo queritur, vtrum creaturæ sint in Deo? Et videtur quod non, quia si creaturæ essent in Deo, aut hoc esset per essentias suas, aut per suas similitudines, non per essentias suas, quia quicquid est in Deo est ab æterno in ipso, essentia autem rerum non sunt æternæ. Nec per suas similitudines, quia quod est in aliquo secundum suam similitudinem tantum, non habet in illo propriam operationem, res autem habent in Deo proprias operationes, secundum illud Act. 17. in ipso viuimus, mouemur & sumus, ergo &c.

2 **IN CONTRARIUM** est quod dicit Ansel. monologion. 36. quod res verius sunt in deo quam in seipsis.

3 **AD IDEM** est quod dicitur in litera.

4 **RESPONSIO.** Dicenda sunt duo. Primum est quod omnes res sunt in Deo. Secundum est de modo quo sunt in eo.

5 **PRIMUM** patet de rebus creatis specialiter sic. Omnia quæ procedunt ab aliqua causa præexistunt aliquo modo in ea (sicut potentia & virtute.) Sed omnes creaturæ procedunt à Deo, ergo præexistunt aliquo modo in eo. Secundum patet idem de omnibus creatis & increatis sic, quicquid est in essentia diuina, scientia vel potentia, totum est in Deo, sed attributa & relationes & diuina personæ sunt in diuina essentia, omnia verò possibilia sunt in eius potentia, bona verò & mala sunt in eius scientia, ergo omnia sunt in Deo, quia præter hæc nihil est dare quod sub his non contineatur.

QVANTUM ad secundam sciendum est quod res creata potest dupliciter considerari. Vno modo secundum esse suum formale, & naturam propriam generis. Alio modo secundum esse virtuale suæ causæ, secundum quod dicuntur in sua causa præexistere, si consideretur res creata primo modo sic ipsa dicitur esse in Deo, quia est in Dei scientia, & potentia, non autem in Dei essentia. Cuius ratio est, quia creatura sic considerata (cum non sit in idem quod Deus) solum potest se habere ad Deum in habitu obiecti terminantis eius operationem, & non in habitu identitatis, & quia hoc nomen Deus significat suppositum cuius est agere, scientia verò & potentia significant principia actionum se extendentium ad creaturas re vel ratione, ideo creatura potest dici esse in deo & in eius scientia, & potentia, eo quod Deus scit eam, vel potest producere eam, vel productam destruere, essentia verò nihil importat per respectum ad creaturas, quia sicut à posse dicitur potentia, & à scire scientia, sic ab esse dicta est essentia. Vnde sicut aliqua dicitur esse in Dei potentia, quia Deus potest illa, & in Dei scientia, quia Deus scit illa, ita dicitur esse in Dei essentia, quia Deus est illa, vel quia subsistit in illa. Et quia Deus non se habet ad creaturam in habitu identitatis, neque secundum essentiam, neque secundum naturam existentiam, ideo non potest dici quod res sic consideratæ sint in dei essentia seruando proprietatem locutionis, licet enim essentia Dei non sit aliud quàm sua potentia vel scientia, tamen aliquid connotatur in nomine vnus quod non in nomine alterius, propter quod aliquid dicitur esse in vno quod non dicitur esse in altero. Si autem considerentur creaturæ secundum esse virtuale suæ causæ secundum quod in sua causa præexistunt (quod esse licet non sit creaturæ formaliter, sed potius creatoris, est tamen earum aliquo modo, quia hoc huius multipliciter dicitur ut habeatur. 2. Elen.) sic creaturæ possunt dici esse in Dei essentia, quia sunt ipsam diuinam essentiam quæ est sua virtus productiua creaturarum, & sic loquitur Anselmus quod creatura in Deo est creatrix essentia, sic etiam creatura est in Dei scientia, quia Deus scit essentiam suam ut est virtus productiua creaturarum, sed non debet dici quod sit in Dei potentia, quia diuina essentia non subiacet suæ potentie ut obiectum. Et quia suppositi esse & agere, ideo quæcumque dicuntur quocumque modo esse in Dei potentia, scientia, vel essentia secundum eundem modum possunt dici esse in Deo cuius esse scire & posse.

7 Ex prædictis potest patere qualiter intelligendum est quod dicitur Aug. & Ansel. quod creatura verius esse habet in deo quam in natura propria. Hoc enim quod est verius potest esse nomen, vel aduerbium, si sit nomen tunc est determinatiuum ipsius esse, si sit aduerbium sic est determinatiuum huius verbi quod est habere. Primo modo ergo sensus est quod esse creaturæ in Deo est verius esse quàm esse creaturæ in propria natura, & hoc est verum, vocando esse creaturæ in Deo quod habet creatura in Deo per identitatem modo quo dictum est, (scilicet ut est creatrix essentia & esse creaturæ in sua natura esse suum formale) constat enim quod esse diuinum est verius. & perfectius quàm esse creatum, & primum habet creatura in Deo: secundum autem in seipsa. Si verò hoc quod est verius sit aduerbium & determinatiuum huius verbi quod est habere sic est falsa propositio, & est sensus, quod illud esse quod habet creatura in Deo habet verius (id est, veriori modo) quàm illud quod habet in natura sua, & hoc est falsum, quia illud esse quod habet creatura in natura sua habet formaliter, illud autem quod habet in Deo non habet formaliter, sed solum denominatione extrinseca, eo modo quo diceretur quod sanitas hominis est in medicina, semper autem habetur verius, id est, veriori modo illud quod habetur formaliter & intrinsece, quamquam sit imperiectius, quàm illud quod habetur denominatione extrinseca solum etiam si millefies esset perfectius.

8 **AD ARGUMENTUM** in oppositum dicens quod res creatae sunt in Deo per essentias suas, non quidem formaliter vel per identitatem, sed obiectiue, quia subsunt diuinæ scientiæ, & potentie, & hoc modo sunt æternæ, quia ab æterno scitæ, & possibiles. Hoc etiam modo viuimus in ipso, mouemur, & sumus in ipso conseruante & à quo est nostrum viuere & esse, & operari.

Vtrum

Utrum autem res create omnes vel aliqua sint in deo per suas similitudines patebit in sequenti questione. Ad autoritates Anselmi patet responsio.

QVÆSTIO TERTIA.

Utrum in Deo sint aliqua ideae.

Tho. 1. q. 15.

Postea queritur de ideis. Et primò, utrum in deo sint aliqua ideae. Et videtur quòd non, quia si poneretur, hoc esset ut essent principium essendi, vel cognoscendi, non ut sint principium cognoscendi, quia per idem cognoscit Deus se & alia, sed non cognoscit se per ideam, ergo nec alia. Nec etiam ut sint principium essendi, quia cum Deus sit causa creaturarum per intellectum, ideae non possunt esse principium essendi creaturæ, nisi sint principium cognoscendi, quare &c.

* alias pro
ducendi &
infra.

2 Item secundum Aug. melius & perfectius cognoscuntur res per essentias suas esse in deo, ut per suas similitudines, sed Deus perfectissime cognoscit res, ergo cognoscit eas per proprias essentias, non ergo per ideas quas sunt quædam rerum similitudines.

3 **IN CONTRARIUM** est quod dicit Aug. lib. 83. q. 46. q. quòd tanta vis est in ideis, ut sine his intellectus sapiens esse nemo possit, constat autem Deum esse sapientissimum, quare &c.

4 Item omnes forme que sunt in potentia passiva materię sunt in potentia actiua primi motoris, ut habetur à commentatore. u. metaph. sed nihil aliud dicimus ideas quam formas rerum in Deo intellectualiter præexistentes, ergo &c.

5 **RESPONSIO.** Videnda hic sunt tria. Primum est quid vocamus ideam. Secundum est an ideae sint in deo. Tertium est quo modo se habeant ad intellectum diuinum, & ad actum intelligendi.

6 **QVANTVM** ad primum sciendum est quod Aug. ubi supra dicit quòd idea si verbum ex verbo trãseratur dicitur apud nos forma vel species. Si autem dicatur ratio hoc non est secundum proprietatem nominis. (Ratio enim alio nomine significatur apud Græcos, dicitur enim logos) tamen (ut dicit) natura rei non discrepat. ex quo possumus accipere quòd cum idea secundum proprietatem nominis sit forma, & secundum veritatem rei ratio dici possit quòd idea est forma intellectualis, soli enim talis forma potest proprie dici ratio, nam forma secundum esse quod habet in materia non dicitur proprie ratio, non enim nisi tam forma intellectualis potest dici idea, sed solum illa ad cuius similitudinem aliquid est producibile. Unde Dion. 5. ca. de di. no. appellat ideas exemplaria, & Seneca in quadã epistola ad Lucillum dicit quòd idea est exemplar ad quod artifex inspiciens operatur quicquid operatur exemplar autem est ad cuius similitudinem aliquid fit vel est factibile. Ex his ergo possumus accipere quòd idea est forma vel ratio ad cuius similitudinem agens per artem potest aliquid producere.

7 **EX HOC** apparet secundum scilicet quòd ideae sunt in Deo, & propriissime sunt in eo, quòd patet sic omne agens per intellectum habet penes se rationem rei fieri dæ quam cognoscit, & iuxta quã exemplariter rem producit, & hoc patet de se, & per dictum Aristot. 7. meta. ubi dicit quòd ab arte sunt quorum species est in anima, ut sanitas in materia fit à sanitate in anima, & arca similiter. Sed Deus producit res per intellectum, & artem, ut probatum fuit in præced. dist. ergo Deus habet penes se rationes rerum quas cognoscit & iuxta quas res producit. Has autem vocamus ideas, ergo &c.

q. 1. num. 5.

8 Non solum autem ideae sunt in Deo, imò propriissime sunt in eo. quòd sic patet, rei enim habet esse quasi sex modis. Vno modo in potentia materię. Alio modo in causis suis agentibus & naturalibus, vnumquodque enim præexistit aliquando in omnibus causis suis, ex quibus vel à quibus educitur passiuè, vel actiuè. Tertio modo, res habent esse in seipsis cum iam productæ sunt. Quarto modo habent esse in intellectu nostro, anima enim quodam modo est omnia. Quinto modo habent esse in intellectu motoris orbium, quia opus naturæ est opus intelligentiæ. Sexto modo habent esse in intellectu primi. Est enim Deus per suum intellectum causa omnium entium, esse autem quòd habent res in potentia materię non habet

Directiva
infra d. 38.
q. 1. num. 23.

ratione ideæ, quia idea est quid actuale, dicitur enim forma vel species, esse autem rei in potentia materię est purè quid potentiale, esse etiã rei in suis causis naturalibus & agentibus non habet rationem ideæ, quia idea dicit aliquid quòd ut sic pertinet ad intellectum, est enim ratio sine qua nullus intelligitur sapiens secundum Aug. esse autem rei in suis causis naturalibus non est intellectuale, ut sic. Itè esse rei in seipsa non habet rationem ideæ, quia idea dicit aliquid factiuum, saltè per modum exemplaris, esse autem rei in seipsa est aliquid factiuum magis quã factiuum saltè respectu sui non habet rationem factiui nec ideæ, idea etiã dicit quid incòmmunicabile propter quòd ratio rei in intellectu nostro non est idea, dicit etiã quid primũ & principale, & sic forma rerum in mente angelica non sunt proprie ideæ. Itè autem duæ vltimæ conditiones solũ sunt conditiones ideæ secundum quod idea principalissime accipitur, & sic solũ vel potissime idea est in Deo, ratio enim cuiuslibet rei in mente diuina est quid actuale, intellectuale, factiuum, incòmmunicabile, & primum seu principale.

* alias inco
mutabile
& infra.

9 Has quinque conditiones tangit Aug. li. 83. quest. q. 7. dicens sic, ipse nanque principales (quo ad quinque conditionem) quædam formæ (quo ad primam) & rationes rerum (quo ad secundam) stabiles atque incommunicabiles (quo ad quartam) quæ ipse formare non sunt & cum ipse neque oriuntur, neque intereant, secundum eas tamen formari dicitur omne quòd oriri & interire potest, & omne quòd oritur & interit (& hoc est quantum ad tertiam conditionem) & sic patet secundum propositum, scilicet quòd in Deo sunt ideae propriissime.

10 **QVANTVM** ad tertium, scilicet qualiter se habeant ideae ad intellectum diuinum aduerendum est quod est ibi considerare quatuor, scilicet intellectum & rationem secundum quã intelligit, & actum intelligendi, & rem intellectam, horum tria prima nunquã differunt in Deo nisi secundum rationem, quartum autem quandoque differt secundum rem, & quandoque non, res enim intellecta primò & principaliter non differt ab eis nisi secundum rationem. Primum enim & principale obiectum intellectus diuini est sua essentia, ut visum fuit supra, di. 35. q. 1. sed obiectum secundarium quòd est res creata differt realiter ab aliis tribus.

11 Inter hæc autem solum obiectum potest habere rationem ideæ. Quòd patet dupliciter: Primò, quia idea est exemplar ad quod artifex inspiciens operatur (ut patet ex iam dictis) sed illud ad quod intellectus inspicit est eius obiectum, & nihil aliud nisi ut induit rationem obiecti, sicut & in sensu illud ad quod visus corporalis inspicit est eius obiectum, nec quicquã aliud nisi cadat sub modo obiecti, ergo solũ obiectum intellectus diuini habet rationem ideæ.

12 Secundò patet idem sic, idea licet non sit nobis eque principaliter respectu artificiatorum, sicut est in Deo respectu omnium creatorum vel creabilium, est tamè aliquando, sed in nobis idea respectu artificiatorum, non est intellectus artificis nec suus actus intelligendi, quia ad istorum similitudinem res artificiatæ non producitur, producit autem ad similitudinem ideæ suæ, nec idea est ratio intelligendi quæ sic est ratio intelligendi quòd non est intellecta, sicut est species secundum ponentes ipsas, quia ad rationem intelligendi sic acceptam, & retentam nunquam respicit intellectus artificis, refert ergo quod idea in nobis sit solum obiectum intellectus nostri, quare & in Deo proportionabiliter oportet dicere quòd idea non sit intellectus diuinus nec actus intelligendi, nec ratio intelligendi & non intellecta, sed sit solum obiectum intellectus diuini quòd concedendum est.

13 Sed hic est aduertendum quod obiectum intellectus diuini est duplex, quoddam primũ & principale quòd est essentia diuina. Aliud autem secundarium, scilicet res creabilis, vel creata. & ideo inquirendum est quid horum habeat rationem ideæ an alterũ tantum, an vtrunq. Videtur autem prima facie quod res creabilis & intellecta à Deo sit idea sua ipsius, ut est productibilis in re extra. Et hoc patet primo ex ratione ideæ sic, idea est ratio rei apud intellectum existens obiectiuè, ad cuius imitationem aliquid est producibile, sed creatura ut intellecta à Deo se habet ad seipsam ut est producibilis in re extra, ut ratio apud intellectum existens obiectiuè ad imitationem etiam rei, ut est intellecta produci, ipsa producitur in re extra, ita quòd idem

vt productum imitatur seipsum vt est intellectū produci, sic enim & non aliter producit res extra, sicut præintellecta fuit produci, ergo creatura vt à Deo intellecta est idea sui ipsius vt est producibilis vel producta, & est illud simile ei quod dictum est supra dist. 19. cum quereretur de veritate, tunc enim dictum fuit q̄ in hoc consistit veritas, q̄ res vt intellecta conformatur sibi ipsi, vt est in natura, quia veritas nostri intellectus aliquo modo causatur à rebus: nunc verò dicitur q̄ res extra imitatur seipsum, vt fuit vel est à Deo intellecta, quia esse rerum causatur ab intelligere diuino, in hoc ergo est similitudo quòd idem imitatur vtrobiq̄ seipsum aliter tamen & aliter acceptū.

14. Secundo patet idem sic arguendo, vt prius sicut in mente diuina sunt idee omnium creatorum, sic in mente artificis sunt idee artificiorum, sed idea in mente artificis est ipsamet res artificialis vt præconcepta, ergo &c. Minor declaratur autoritate & ratione, autoritas Arist. 7. metaph. prius allegata est quòd fanitas in materia sit à fanitate in anima, ita q̄ eadem fanitas vt intellecta est idea sui ipsius vt effecta. Ratio etiam est ad hoc quia nihil est in mente artificis, ad cuius imitationem res exterior producatur nisi ipsamet res vt est intellecta, & si quis dicat q̄ imò quòd artifex faciens arcam facit eā ad similitudinem alterius arcæ quā vidit, & cuius conceptum penes se in mente retinuit, nō valet, quia accidit quòd artifex cognitionem arcæ fiendæ acceperit ex aliqua prius visa. Si enim nunquam aliquā vidisset, sed Deus infunderet ei cognitionem arcæ faciendæ adhuc produceret arcam per artem, & ita ideā, quæ tunc non esset nisi ipsamet res vt intellecta, nunc etiā accipiente artifice cognitionem arcæ fiendæ ex arca prius visa cognitio arcæ visæ non sufficeret ad producendū per artem nouam arcam, nisi formaretur de arca fienda nouus conceptus, cōceptus autē de arca fienda si esset, sufficeret absq̄ conceptu de arca prius visa, ergo magis habet rationem ideæ in nobis res fienda, vt prius concepta, quā quæcunq̄ res alia. Tertio, quia idea non ponitur nisi respectu effectus producti per artem, seu per agens per intellectū, sed agens per intellectum nō differt ab agente naturali, nisi quia præcognoscit quod producit, illud autem non præcognoscit quod producit, ergo idea nō est aliud quā res præcognita, sic ergo patet quòd res creabilis vt à Deo intellecta habet rationem ideæ respectu sui ipsius vt effecta, nec dubium q̄ hoc modo loquuntur Philof. de ideis, licet nomen ideæ pauci exprimant. Hoc etiā modo loquitur de ideis Seneca in loco prius allegato, & Aug. 83. q. 4. s. quæst. qui viderit non differre à Platone in ponēdo ideas: nisi quod Plato posuit eas per se existentes (vt Arist. imponit ei.) Aug. verò ponit eas in mente diuina, sed cōstat quòd Plato dicit ideas esse quidditates rerum, quare &c.

15. Sed contra hoc arguitur dupliciter. Primo quia creatura cognita nō est æterna, sed ideæ secundum Aug. sunt æternæ, ergo res cognita nō est idea. Si dicatur quòd res creata secundum esse cognitum est æterna, & sic est idea. Contra, quia quæro quid intelligis per esse cognitū creaturæ, quia aut intelligis per esse cognitum cognitionem Dei de creatura, & tunc sequitur quòd creatura non est æterna, sed cognitio Dei de ea, aut intelligis per esse cognitum esse creaturæ in proprio genere quòd Deus nouit & tale esse non est æternum, quia nullum esse reale extra Deum est æternum, aut intelligis per esse cognitum habitudinem rationis quæ est inter creaturam cognitam & Deum cognoscentem, & ista habitudo non est creatura cognita, quia creatura non dicit habitudinem rationis, nec etiam talis habitudo potest esse idea, & ideo non potest dici quòd aliquod ex parte creaturæ sit æternū, quod possit dici idea.

16. Secundo sic secundū beatum Aug. idea est principium producendi creaturā, sed creatura cognita vel nō cognita non est principium producendi seipsam, ergo &c.

17. Ad primum argumentum dicendum est quòd licet res secundum esse proprii generis non sint æternæ, tamen sunt æternæ secundum esse cognitum à Deo, nec per illud esse cognitum intelligo cognitionem Dei, nec esse creaturæ secundum proprium genus, quia illud (vt sic) non est æternum, sed habitudinem cognitionis diuinæ ad creaturam cognitam secundum quam habitudinem ipsa di-

citur esse ab æterno in mente diuina obiectiue à Deo cognita, & hæc habitudo non est res, sed ratio: nec necesse est semper ideam esse rem, sed sufficit quòd sit ratio rei apud intellectum artificis sicut fanitas in anima est idea fanitatis in re extra, & domus in mente artificis est idea domus materialis quæ fit extra per artificem.

18. Ad secundum dicendum est quòd Aug. non dicit quòd ideæ sint causa vel principium producendi creaturas, sed dicit quòd ideæ sunt rationes rerum secundum quam dicitur oriri & interire omne quod oritur & interit, & talis ratio potest esse & est creatura, vt à Deo præcognita, quia talem creaturam producit Deus qualem præconcepit producere, verum est quòd idea quandoq̄ est principium seu causa saltem remota rei productæ in artifice qui cognitionem rei fiendæ sumit ex alia re simili fiendæ rei, & ad cuius similitudinem rem fiendam producit, quia si talis res est causa cognitionis artificis, per consequens ipsa est causa rei productæ per cognitionem, nam quicquid est causa cause, est causa causati. Sed vbi artifex non accipiet cognitionem rei fiendæ ex alia re: aut si ex alia re talem cognitionem accipiet, non tamen ratione similitudinis seu exemplaritatis idea nō esset causa rei productæ, quia in tali casu idea non potest proprie dici nisi ratio rei fiendæ apud intellectum artificis, quia nihil aliud habet ibi rationem similitudinis, seu exemplaritatis.

19. De essentia autē diuina quæ est primū & principale obiectū intellectus diuini vtrū habeant rationem ideæ respectu creaturæ est intelligendū q̄ sicut dictū fuit prius, quedam sunt perfectiones cōmunes Deo & creaturis, vt esse, viuere, cognoscere: quedam sunt solum in deo, vt esse omnipotentem, infinitum, & huiusmodi: nec fiat vis modo vtrum dicant perfectiones an non. quia certum est q̄ sunt quedā diuine conditiones, & hoc sufficit pro nunc: alia sunt quæ solum inueniuntur in creaturis, vt illa quæ dicuntur per oppositum ad prædicta, vt esse finitum, creatum, & huiusmodi, & præter hæc, omnia quæ dicitur quidditates rerum creaturarum, vt leo, bos, & huiusmodi, vel perfectiones earum eo modo quo eis conueniunt, vt sentire vel ratiocinari & huiusmodi, quæ dicuntur perfectiones nem modo quo conueniunt creaturis.

20. Si ergo consideretur essentia diuina, & creatura quantum ad conditiones quæ hinc & inde dicuntur per oppositum, sic essentia diuina nō potest habere rationem ideæ, nec creatura rationem ideati, cuius ratio est, quia illa quæ non possunt se habere sicut imitabile & imitatum, non possunt se habere sicut idea & ideati, sed essentia diuina & creatura consideratæ quantum ad conditiones in quibus sibi opponuntur (vt sunt finitum, & infinitum, creatum & increatum) non possunt se habere vt idea & ideatum. Vtraq̄ propositio patet ex rationibus terminorum, quia causa prædicata includitur in subiecto.

21. Si autem considerentur Deus & creatura, quantum ad perfectiones eis communes, vt sunt esse viuere & cognoscere, intellectus, & voluntas, sic in diuina essentia bene inuenitur ratio imitabilis, & in creatura ratio imitatum, omnia enim quæ sunt, imitantur essentia diuinam quo ad esse, & omnia viuientia quo ad viuere, & omnia cognoscentia quo ad cognoscere, & omnia intellectuua quo ad intelligere, & velle. & hoc modo essentia habet rationem ideæ respectu creaturæ, & creaturæ habent rationem ideatorum, vel ideabilium, & secundum hunc sensum dicitur Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Verum tamen hoc est imperfecte, quia vbi nō est perfecta ratio imitationis non est perfecta ratio ideæ, & ideabilis, sed hic non est perfecta ratio imitationis, ergo &c. Maior patet, quia idea & ideati dicuntur imitabile & imitatum, propter quod vbi nō est perfecta imitatio non est perfecta ratio ideæ & ideati, minor probatur, quia imitatio Dei à creatura quantum ad quascunq̄ perfectiones Deo & creaturæ cōmunes non est secundū identitatem speciei, & tamen dicitur esse quedā imitatio dei à creaturis quo ad hoc per oppositū ad illa quæ sic cōueniunt deo q̄ non creaturis, vel sic creaturis quod non Deo in quibus nulla est omnino imitatio quin potius oppositio. Est etiā imitatio secundum proportionem, quia qualem ordinem realem habet tales perfectiones in rebus creatis, quia cōmuniores sunt priores eo quòd inueniuntur sine aliis, rati-

* aliis hinc

sem habent in Deo secundū rationem: vt esse prius secundū rationem quā viuere, & viuere quā cognoscere, & sic de aliis. Imperfecte ergo imitantur res creatę diuinam essentia quod ad perfectiones hinc inde cōmunes, & ideo non est inter ipsas perfecta ratio ideę & ideati, sicut est inter rem intellectam & seipsam effectam.

22 De quidditate autem rerū quo ad suas rationes specificas, & perfectionibus earū sub modo quo eis conueniunt, quo modo possint habere diuinā essentia pro idea difficile est videre, imo non videtur possibile, quia illa secundum quā vna res est idea, vel exemplar alterius, & alia est eius ideatum seu exemplarū sunt in vtroque formaliter & proprie & secundū aliquam similitudinē, sed quidditates rerum secundū suas rationes specificas, & perfectiones earum secundū modum specificum quo eis conueniunt non sunt ideo formaliter & proprie, sed solū metaphoricę, nec aliquid formaliter in Deo existentis correspondet eis secundū similitudinē, ergo res creatę quantum ad suas quidditates secundum rationē earum specificam, & quantum ad suas proprietates specificas, secundū modum quo eis conueniunt non habēt essentiam diuinam pro idea, maior patet, quia cum ideatum & exemplarum sit imitariū ideę & exemplaris, ad similitudinē enim ideę & exemplaris produciuntur ideatum, oportet in vtroque esse aliquid formaliter secundū quod attenditur in vtroque similitudo & imitatio vnus ab altero, minor de se patet, quia quidditas leonis & bouis, & huiusmodi, necnon sentire, gustare, odorare, & huiusmodi non conueniunt deo formaliter, nec proprie, sed solū metaphoricę, quare &c.

23 Sed contra prædicta potest sic opponi quæcunque sunt penitus idem re in creatura si vnum habet essentiam diuinam pro idea, videtur quod reliquū similiter habeat, vel si vnum non habet nec reliquū, sed perfectiones deo & creaturę communes, & quidditates rerum, necnon & perfectiones earum sumptę sub modo quo eis cōueniunt sunt in creatura penitus idem re, ergo si creatura habet essentiam diuinam pro idea quantum ad perfectiones vtroque communes, videtur quod similiter habeat eam pro idea quantum ad suam quidditatē & perfectionem sumptam sub modo quo creaturę conueniunt, vel si hoc modo non habet, videtur quod nec illo modo quod est contra ea quę dicta sunt. Maior videtur manifesta, minor declaratur, quia constat quod cognoscere & sentire sunt penitus idē in bruto. Brutum enim nullū aliud cognoscere habet præter sentire. Esse etiam viuum est penitus idem cum esse sensitiuo, vel vegetatiuo in bruto, essentia etiam bruti vt ens viuens, & cognoscens non est aliud realiter in ipso quā sua quidditas specifica, ergo patet quod perfectiones deo & creaturis communes vt cognoscere & discernere sunt in creatura (puta in bruto) penitus idem re cum sentire quod dicit perfectionem cum modo quo creaturę cōueniunt, & esse ens, viuens, & cognoscens secundum quod deo & creaturę dicuntur cōuenire est in vnoquoque creato penitus idem re quod sua quidditas specifica, & hæc fuit minor, sequitur ergo conclusio &c. Et dicendum ad hoc quod loquēdo de vtraque natura creatę, & diuina vt est quædam res in se nō magis imitatur creatura diuinam essentiam secundum vnum eorum quę dicta sunt quā secundum alterum, vt satis efficaciter probat ratio adducta, quia tamē intellectus ea quę sunt vnum re (sicut superius & inferius) separare potest intelligendo superius sine inferiore, contractio autē superioris per inferius est quandoque per aliquid quod imperfectionem includit quæ non includitur in superiore, sicut contrahitur cognoscere per sentire, ideo secundum modum intelligendi dicimus quod creatura quantum ad id quod cōmuniū est nec includit imperfectionem imitatur diuinam essentiam, non autem secundum id quod est specialius & includit imperfectionem quantum in re secundum se nō sit differentia.

24 Et ex hoc habetur alia ratio quare hic non est perfecta ratio ideę & ideati, quia imitatio ideę per ideatum debet esse ex natura ideati, vt est in re extra, & nō solum vt est in anima, quia ideatum dicitur aliquid productum ad similitudinē ideę, productio autem conuenit rei secundum esse in re extra, cum ergo creatura secundum esse

suum specificum in re extra non imitetur essentiam diuinam, sed solum secundum quandam vniuersalem abstractionem suarum perfectionum factam ab anima patet quod hic non est perfecta ratio ideę & ideati.

25 Ex hoc enim apparet quiddam quod dictū fuit dist. præced. quæst. 2. scilicet quod essentia diuina nō est representatiua rerum creaturarū per hoc quod continet eas: sicut fenarius continet numeros sub se contentos. Et istud tunc fuit declaratum, nec per hoc quod rationes rerū creaturarum reluceant in essentia diuina, sicut imagines in speculo, quia nihil tale est in essentia diuina nisi ipsamet dicatur imago vel exemplar rerum, quod dici nō potest, vt patet ex his quæ statim dicta sunt, quia inter imaginē vel exemplar ex parte vna & re cuius est imago ex alia, oportet esse aliquam similitudinē secundum aliquid existens formaliter in vtroque vt declaratum est: sed inter essentiam diuinam & res creatas non est talis similitudo, quia nihil secundum rem est in creatura quod imitetur essentia diuinam nec in essentia diuina est formaliter aliquid correspondens exemplariter quidditati rerum, vel cuiuscumque perfectioni existentis in re creatę accepta secundum suum esse reale, licet secundum intellectum nostrum possumus abstrahere superius ab inferiori (vt cognoscere & sentire) & perfectioni creaturę sic abstractę correspondet aliquid quod in deo formaliter existens. Sed secundum hoc essentia diuina non potest esse representatiua rei vt cognoscatur, quia supponit rem vt iam cognita, quare patet quod essentia diuina nullo modo est representatiua rerū creaturarum apud intellectum diuinum, nisi secundum quod est causa continens in se virtualiter quicquid est in creaturis.

26 AD PRIMVM argumentū cum dicitur quod si sunt ponendæ hoc erit vt sint principium cognoscendi vel faciendi, dicendum quod ideę non ponuntur in Deo vt sint principium cognoscendi, quia idea vel est ipsamet res cognita quæ est exemplar sui ipsius vt scienda, & tunc non est principium cognoscendi, sed ipsum cognitū non principale, sed secundarium, vel est essentia diuina vt imitabilis a creatura, sed vt statim dictum est, essentia diuina vel non est exemplar imitabile a creatura, vel illa imitabilitas supponit rem esse cognitā & ita non est principium cognoscendi eam. Nec ponuntur vt principium producendi nisi per modum exemplaris, ad quod artifex inspiciens operatur & ad hoc sufficit quod sint aliquid cognitum ad cuius similitudinē aliud produciatur, nec requiritur ad hoc per se quod sint principium cognoscendi, & si essentia principium hoc accideret, si tamen concederetur quod ideę ponuntur vt sint principium cognoscendi & per consequens agendi argumentū non cogeret, quod licet Deus per essentiam suam cognoscat se & alia, tamen essentia sua est exemplar aliorum, & ob hoc idea, non autem sui ipsius, propter quod se non cognoscit per ideam, sed tantum alia.

27 Ad secundum dicendum quod argumentum non est ad propositum, quia Deus non cognoscit per essentias rerum cum illæ nō sint ab æterno, tamen ab æterno sunt cognitę, neque cognoscit eas per similitudines sibi impressas, neque per essentiam propriam vt est similitudo, vel exemplar earum vt probatum est, sed vt est causa earum, & hoc modo cognoscit perfectissimē multo amplius quā si cognosceres eas per essentias suas vel per similitudines ab eis impressas, quia tunc esset intellectus dependens a rebus & per consequens imperfectus & imperfectē intelligens, ideo &c.

QVÆSTIO QVARTA.

Vtrum in Deo sit pluralitas idearum.

Tho. eadem q. ar. 2.

DEinde quæritur vtrum in Deo sit pluralitas idearū. Et videtur quod nō, quia sicut idea relatiuē dicitur ad ideatum, sic scientia dicitur relatiuē ad scibile, sed scientia Dei est tantum vna (quāuis sint plura scita) ergo similiter in Deo est vna idea tantum, quāuis sint plura ideata, vel ideabilia.

2 Item si est in Deo pluralitas idearum, aut hoc erit ex parte essentia diuinę, vel ex parte creaturarum, non ex parte essentia diuinę, quia illa secundū se est summē vna,

N 3 nec

nec ex parte creaturarum, quia si propter respectum ad creaturas sunt plures ideæ, quia sunt plurium rerum, eodem modo deberent dici inæquales ideæ, quia sunt inæqualium rerum, sed istud non dicimus, ergo nec illud dicere debemus.

3 **IN CONTRARIUM** est Aug. lib. 8. q. vbi loquitur de ideis pluraliter, & dicit expressè quòd alia ratione conditus est equus, & alia conditus est homo. Et Dionys. similiter. 3. cap. de diuin. no. loquitur de eis pluraliter vocans eas exemplaria, & rationes determinatiuas rerum, & factiuas.

4 **CIRCA** quæstionem istam duo videnda sunt. Primum est, vtrum sint plures ideæ in Deo. Secundum est, vtrum ideæ pertineant ad cognitionem speculatiuam, an practicam.

5 **QVANTVM** ad primum sciendū est, quòd sicut patet ex præcedente quæstione, idea potest dici res creabilis, vt intellecta quæ est imitabilis à seipsa, vt effecta, vel essentia diuina vt est imitabilis aliquo modo à creatura. Si primo modo vocetur idea, constat quòd in Deo sunt plures ideæ, quia plures res creabiles sunt à Deo ab æterno intellectæ, & ita sunt in Deo obiectiue secundū quæ modum ideæ pertinent ad intellectū, si autē idea accipiat secundū modo, scilicet pro essentia diuina vt est imitabilis à creatura, sic dicendum est quòd propriè loquendo in deo est solum vna idea, plures tamē rationes ideales, quòd patet sic, plures respectus rationis circa aliquā rem non ponunt nisi pluralitatē rationum, sed plures respectus imitabilitatis essentia diuina à creaturis sunt solū respectus rationis, ergo non ponuntur circa essentiam diuinā, nisi pluralitatem rationum. Sed idea, vt nūc sumitur dicitur rem, quia dicitur forma quæ est imitabilis, & hæc est vna res (scilicet essentia diuina) respectus autē imitabilitatis, qui sunt respectus rationis sunt plures, ergo est vna tantum idea, plures tamen rationes ideales, quòd autem sint plures respectus imitabilitatis vnius essentia diuina patet ex supra dictis, quia quot sunt perfectiones Deo & creaturis communes, vt esse, viuere, & cognoscere, & huiusmodi tot sunt imitabilitates Dei à creaturis.

6 **QVANTVM** ad secundum dicendum est quòd ideæ per se, & simpliciter pertinent ad rationē, vel cognitionem practicam, secundū quid autem solum ad rationē speculatiuā, cuius ratio est, quia sicut in habitibus sic suo modo est in actibus: Sed in habitibus sic est quòd sciētia dicitur simpliciter practica, vel speculatiua ex natura scibilis, nō autē ex intentione scientis, vel vrentis, nisi secundū quid, ergo similiter est circa considerationē actualē ipsius Dei quòd diceretur simpliciter speculatiua, vel practica ex natura cogniti, secundū quid autē ex intentione scientis vel considerantis. Sed consideratio qua Deus considerat ideam per se, est de regulis operabilium à Deo, quia idea est exemplar ad quod inspiciens artifex operatur (vt sæpe dictum est) ergo talis consideratio est per se, & simpliciter practica, secundū quid autē speculatiua in quantum Deus considerat ideam aliquorū operabilium quæ non intendit operari, seu producere, vel quia iā sunt producta, vel quia ex beneplacito suo nō vult producere ea. Vnde cognitio speculatiua quam deus habet de rebus qualis est illa qua cognoscit de rebus intentiones logicas (vt hominem esse speciem vel animal esse genus) quia secundum istas proprietates res non sunt factibiles, non pertinet ad ideam.

7 **AD PRIMVM** argumentum dicendū est quòd nō propriè dicitur quòd sint plures ideæ, accipiendo ideā pro essentia diuina, vt est imitabilis à creatura, sed solū quòd sint plures rationes ideales, si tamen diceretur minus impropiè diceretur quā si diceretur multæ scientiæ, quia scientia vt scientia non se habet obiectiue ad intellectum, sicut idea, vnitas autem vel pluralitas rationum semper formatur ab intellectu circa rem obiectiue intellectam, & ideo rationes formatæ per intellectū circa ideā fortiri possunt rationē ideæ, quæ cum sint plures possunt dici esse plures ideæ: Sed circa scientiam quæ vt sic se habet ad intellectum solum subiectiue, & nō obiectiue non formantur plures rationes, quæ fortiantur nomē scientiæ.

8 Vel aliter quòd vnitas est ex principali obiecto, &

quia illud est vnum tantum respectu diuinæ scientiæ, scilicet sua essentia licet secundaria obiecta sint multa, ideo diuina scientia est tantum vna, sed idea dicitur forma cum respectu imitabilitatis: & quia nō est aliquid vnum principale imitatum ratione cuius alia dicantur imitatiua, sed sunt plures quorum vnum imitando non dependet ab altero, ideo possunt dici plures ideæ, non autē plures scientiæ, sed primum melius est propter ea quæ dicta sunt prius dist. 35. Si autem idea dicitur res intellecta vt est imitabilis à seipsa vt effecta, sic nullum argumentum est, quòd si in Deo non sint plures scientiæ, quòd nō sint plures ideæ, sicut nullum esset argumentū si diceretur in deo non sint plures scientiæ, ergo non sint plures res scientiæ. Idea enim hoc modo sumpta est ipsamet res scita.

9 Ad secundum argumentum dicendum quòd nō est inconueniens ideam esse inæquales, si enim idea vocetur ipse res intellecta, sic constat quòd sunt inæquales secundum inæqualitatem rerum intellectarū, si verò idea vocetur essentia diuina vt imitabilis à creatura, sic etiam sunt inæquales, quia inæquales sunt secundum modum nostrum intelligendi, perfectiones illæ in quibus diuina essentia imitatur à creatura, perfectius enim est intelligere quā viuere, quia vnum includit aliud, & non e conuerso, nec propter hoc ponitur in Deo aliqua inæqualitas subiectiue, & secundum rem, sed tantum obiectiue, & secundum rationem, quòd non est inconueniens.

DISTINCTIO XXXVII

Sententia huius distinctionis in generali & speciali.

ET quoniam demonstratū est. Superius Magister ostendit quomodo res dicantur esse in Deo. Hic ostendit quomodo Deus est in rebus: Et diuiditur ista pars in duas. Primo ostendit quomodo deus habet esse in rebus. Secundo ostendit quòd secundum illum modum essendi nulla ponitur in Deo imperfectio, sicut ponitur in creaturis, eo quòd sunt in loco. Secunda ibi, Cumq; diuina. Item prima in tres. Primo ponit modos quibus Deus dicitur esse in rebus. Secundo confirmat hoc per autoritates ibi, ne autem illa. Tertio inquirat rationem ibi, quomodo autem Deus. & vltima diuiditur in tres. Primo ostendit quomodo Deus dicitur esse in sanctis. Secundo ex hoc remouet quoddam dubium ibi, Si autem quæris. Tertio inquirat rationem quomodo dicitur esse in rebus communiter ibi, Ex prædictis patet: Et hæc vltima diuiditur in duas. Primo ostendit difficultatem propositi. Secundo excludit quorundam opinionem ibi, quidam tamen.

2 **INSPECIALI** sic procedit. Primo proponit quod deus dicitur communiter esse in rebus per essentiam, potentiam, & presentiam, sine diffinitione, circumscriptione, & limitatione. Alio autem modo dicitur in sanctis, per gratiam per quam deus eos inhabitat. Tertio autem modo dicitur esse in homine Christo per vnitatem, sed ille modus tertius pertinet ad tertium librum sententiarum. Postea confirmat hoc per autoritates, vbi etiam dicit quòd malis semper deus præsens est. Secundo verò ostendit quomodo deus est in sanctis, & dicit quòd in sanctis dicitur esse & inhabitare in quantum temporaliter procedit in eos. Postea remouet quædam dubia dicens, quòd illa inhabitatio sanè intelligenda est, nō enim deus sic in sanctis inhabitat vt apud se nō maneat, nec etiam vna persona inhabitante reliqua excluditur. & subdit quòd illa inhabitatio est in quantum à fidelium mentibus cognoscitur, & diligitur. Postea dicit quòd (sicut dicitur communiter) deus in omnibus rebus intelligitur esse, & exprimitur, sed quomodo sit in omnibus rebus, sive vbiq; intellectu nō capimus, sed etiā exprimi non potest. Deinde excludit opinionem quorundam, & dicit quod non est intelligendum, sicut quidam dicunt quòd deus dicitur esse in rebus per presentiam solū, quia ei sunt presentia omnia. Per essentiam verò & potentiam, quia virtute essentia suæ naturæ, & potentia omnia conseruat, & in omnibus operatur, & hoc propter sui simplicitatem, & infinitatem. Vnum tamen subdit, quòd non est credendū, quòd per hoc quòd deus est